

Sensorveiledning KLAR1100 – Språk og retorikk i myndighetenes sakprosa, H23

Eksamen

Mappeeksamen

Emnebeskrivelse

Myndighetene kommuniserer med befolkningen gjennom en stor mengde sakprosasjangere - offentlige utredninger, proposisjoner, stortingsmeldinger, høringsutkast, lover, forskrifter, opplysningskampanjer, møtepapirer, brev og informasjonstekster på nett og papir, for å nevne noen. Disse sakprosatextene er grunnlaget for myndighetenes mulighet til å utøve myndighet, men også for innbyggernes rettssikkerhet og demokratiske deltakelse. Tekstene er viktige og mektige, og må møtes med kritisk sans, også når de er skrevet med de beste intensjoner. Vi som borgere blir lett avmektige når myndighetenes tekster er skrevet uten at det er lagt omsorg i språk og design eller når vi blir redusert til passive skjema-utfyllere. Derfor er det viktig at denne sakprosaen er sannferdig og klar, og legger til rette for mest mulig effektivt, rettssikkert og demokratisk samspill mellom myndigheter og borgere. Emnet tar for seg stilistikk og tekststruktur, samt grunnleggende teori og metode for å forstå ulike sjangere og tekster fra stat og kommune. I tillegg gir det trening i å skape tekster i noen særlig viktige sjangere.

Etter fullført emne skal studentene kunne:

- kunne bruke teorier og begreper fra grunnleggende sjanger-, tekst- og kommunikasjonsteori og stilistikk som et grunnlag for kritisk å vurdere myndighetstekster i et klarspråkperspektiv
- kunne vurdere forholdet mellom saken og prosaen i myndighetstekster
- ha grunnleggende ferdigheter i å skrive myndighetstekster i et utvalg sjangere
- kunne veilede kolleger i å skrive klarere og bedre.

Vurdering

På alle nivå i nordiskfaget er det tre hovedaspekter som skal måles ved eksamen:

- kunnskapsinnholdet
- evne til problemløsning og kritisk innsikt i fagstoffet
- språkføring

Mer spesifikt for KLAR1100 skal det vurderes om og i hvilken grad kandidaten:

- svarer på oppgavene som er gitt.
- presenterer relevant fagstoff fra pensum.

- utviser evne til kritisk refleksjon.
- demonstrerer en formelt korrekt og sikker språkføring.
- har en klar, logisk og sammenhengende struktur i den skriftlige framstillinga.
- overholder formelle krav, f.eks. maksimalt antall tegn.

Kandidatene har mottatt skriftlig respons på mappetekst 1 og mappetekst 2. Mappetekst 3 er et selvstendig arbeid studenten har gjort uten støtte fra underviserne.

Formelle krav til alle tre oppgaver i mappa: Kandidaten skal bruke

- skrifttype Calibri/Calibri light /Times New Roman.
- skriftstørrelse 12.
- linjeavstand 1,5.
- 6-8000 tegn (uten mellomrom)

Mappetekst 1: Klarspråk og kommunikasjonsforståelser

Du skal skrive en tekst på 6-8000 tegn (uten mellomrom) om klarspråk og kommunikasjonsforståelser, med utgangspunkt i to teksteksempler: «Tema»-tekst om tilpasset opplæring fra Utdanningsdirektoratets nettsider og NAV-nettsiden «Tar vare på noen som er syk eller skadet». Teksten skal disponeres slik:

Innledning

- Gi leseren oversikt over innholdet som kommer i teksten du skriver.
- Gjør rede for hva som kjennetegner den normative forståelsen av klarspråk.

Hoveddel

- Presenter kort de to teksteksemplene (vedlegg 1 og vedlegg 2).
- Drøft tekstene i lys av kommunikasjonsmodellene rørmodellen, samtalemодellen, informasjonsmodellen og selvkommunikasjonsmodellen.
- Koble klarspråk og kommunikasjonsmodellene.

Avslutning

- Trekk fram noen av de viktigste poenga fra drøftinga.

Relevante kilder fra pensum:

- Tønnesson
- Bhatia
- Seljeseth

Vedlegg 1: «Tema»-tekst om tilpasset opplæring fra Utdanningsdirektoratets nettsider: [Tilpasset opplæring \(udir.no\)](#)

Vedlegg 2: NAV-nettside «Tar vare på noen som er syk eller skadet»: [Tar vare på noen som er syk eller skadet- nav.no](#)

Mappetekst 2: Helsespråk

Du skal skrive en tekst på 6-8000 tegn (uten mellomrom) om helsespråk, med utgangspunkt i ett teksteksempel: «CT av urinveiene» (se vedlegg). «CT av urinveiene» er en melding sendt i Helsenorge.no, fra fastlege til pasient, med prøvesvar fra CT-undersøkelse. Bakgrunnen for undersøkelsen var funn av blod i pasientens urin. Denne meldingen inngår i journalen hennes hos fastlegen. I kapitlet Lidelsens tolk: Når språket skaper avstand (s. 55-61), i Nylenna, Hem og Husom (2023) skriver Aud Irene Svartvasmo «om journalspråket og hvem det gjør oss til, både som pasienter og behandlere». Dette skal du ta utgangspunkt i når du drøfter. Teksten din skal disponeres slik:

Innledning

- Gi leseren oversikt over innholdet som kommer i teksten du skriver.

Hoveddel

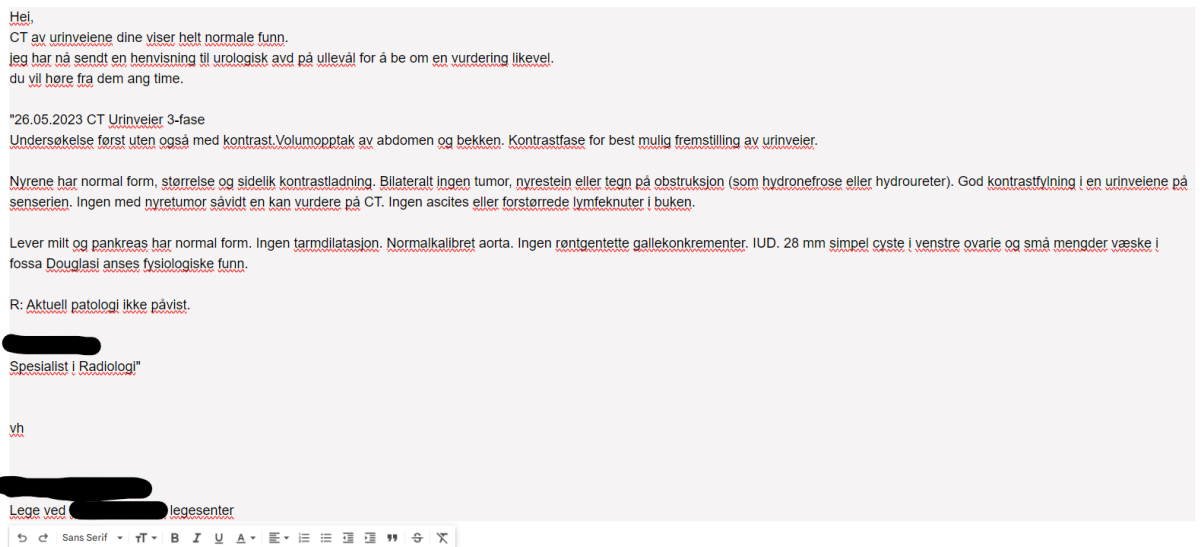
- Presenter kort teksteksempelet (vedlegg).
- Gjør rede for kjennetegn ved helsespråk og klarspråk, og drøft sammenhengen mellom de to begrepene.
- Drøft teksteksempelet «CT av urinveiene» i lys av helsespråk og klarspråk. Drøft hvem teksten gjør oss til, både som pasienter og behandlere.

Avslutning

- Trekk fram noen av de viktigste poenga fra drøftinga.

Særlig relevante kilder fra pensum:

- Tønnesson (2021)
- Svartvasmo (2023)
- Solvang (2023)
- Gilstad (2021) og Gilstad (2021)
- Wetås (2021)
- Seljeseth (2021)

Mappetekst 3: Praktisk klarspråkarbeid.

Hvordan skal NAV forklare regelverket til dem som får gjenlevendepensjon?

Du skal skrive en tekst på 6-8000 tegn (uten mellomrom) om praktisk klarspråkarbeid, med utgangspunkt i en case fra Anne Sophie Juel i NAV (vedlagt). Oppgaven består av tre deler:

- 1) Ta utgangspunkt i pensumlitteratur og lovverk. Skriv teksten i den grå boksen på en måte som er i overensstemmelse med Språkrådets definisjon av klarspråk.
- 2) Forklar og begrunn grep du har gjort for å skrive om teksten.
- 3) Redegjør deretter for hvordan slike tekster burde utvikles blant de som jobber med klarspråk i statlig eller kommunal etat.

Case: nye regler for gjenlevendepensjon fra NAV

Ett av områdene det skjer mye på for NAV, er pensjon. Vi er midt i en stor pensjonsreform. Ett av tre hovedmål med reformen er at pensjonssystemet skal være enkelt og forståelig.

De som jobber i NAV må gjøre det de kan for å forklare enkelt og samtidig begrunne så godt at folk forstår rettighetene og pliktene sine. I høst jobber NAV med å informere om nytt regelverk til folk som har mistet noen i nær familie:

Bakgrunn: Hvem kan få gjenlevendepensjon?

Gjenlevendepensjon er i hovedsak noe folk har fått hvis de har mistet ektefellen, eller samboeren/partneren hvis de har felles barn. De må være under 67 år og ikke alderspensjonister for å få denne støtten. Hvis den som har mistet partneren har tjent for mye, eller den som døde har bodd for kort i Norge eller har tjent for lite, kan det hende man får lite eller ingen gjenlevendepensjon. Men for noen er gjenlevendepensjon en viktig inntekt, eller til og med hele inntekten de har.

Nye regler for gjenlevendepensjon

Stortinget har vedtatt nye regler for gjenlevendepensjon fra folketrygden (NAV). De som har fått gjenlevendepensjon, har som hovedregel fått beholde den til de ble alderspensjonister. Det nye nå er at pensjonen skal stoppe etter tre år fra 1. januar 2024, eller fem år hvis man tar utdanning godkjent av NAV eller arbeidstrening gjennom NAV.

Egne regler for dem født før 1970 og som har lav inntekt

Hvis man er født før 1970, og har hatt lite eller ingen arbeidsinntekt, kan man få beholde gjenlevendepensjonen til man blir alderspensjonist. For dem som har gjenlevendepensjon som sin hovedinntekt, er det veldig viktig å få vite om de kan få beholde denne inntekten. Mange har hatt omsorgsoppgaver i hjemmet eller av andre grunner vært lite ute i jobb. En del har trolig dårlige norskkunnskaper.

Her er de nye reglene i loven for hvem som får beholde gjenlevendepensjonen (folketrygdloven kapittel 17, gjelder fra 1. januar 2024):

«Det er et vilkår for rett til utvidet stønadperiode etter leddet her at den gjenlevende de siste fem årene før 1. januar 2024 ikke har hatt en gjennomsnittlig årlig arbeidsinntekt som overstiger to ganger grunnbeløpet det enkelte år. Den årlige arbeidsinntekten må i tillegg ikke ha oversteget tre ganger grunnbeløpet hvert av de siste to årene før 1. januar 2024».

Tolkningen av regelverket

Jurist og fagansvarlige i NAV har avklart med Arbeids- og inkluderingsdepartementet hvordan de nye reglene skal tolkes:

Intensjonen har vært at den gjenlevendes gjennomsnittlige inntekt (GI) for inntektsårene 2019 til og med 2023 skal sammenliknes med grunnbeløp x 2 for de samme årene (gjennomsnittlig G). Arbeidsinntekten for de enkelte inntektsårene 2019, 2020, 2021, 2022 og 2023 divideres med gjennomsnittlig G for de fem årene og divideres med 5. Dersom det gjennomsnittlige resultatet, uttrykt i G er lavere enn 2 G (se under i siste kolonne) kan vilkåret om unntak fra tidsbegrensning etter første punktum være oppfylt.

Tabell som eksemplifiserer beregningsmetoden:

År	PGI	Grunnbeløp gjennomsnitt	To gjennomsnittlige grunnbeløp utgjør:	Resultat: forholdet mellom arbeidsinntekt og gjennomsnittlig grunnbeløp
2019	100 000	98 866	197 732	1,01
2020	113 000	100 853	201 706	1,12
2021	100 000	104 716	209 432	0,95
2022	300 000	109 784	219 568	2,73
2023	310 000	116 239	232 478	2,67
Gjennomsnittlig arbeidsinntekt i årene 2019-2023 uttrykt i forhold til G:				1,696

Eksemplet her vil det kunne gis unntak fra tidsbegrensning, fordi gjennomsnittlig arbeidsinntekt i årene 2019-2023 er lavere enn 2 G.